

Misna szövegolvasás

10. *Nasim rend, Kodasim rend, Tohorot rend:*
vallástudományi megközelítések

Biró Tamás

biro.tamas@btk.elte.hu, <http://birot.web.elte.hu/>

2020. május 13.

A Misna szerkezete

(ismétlés)

- Hat rend (*szeder*, סדר)

1. *Zeraim* ('magvak')

2. *Moed* ('ünnep, idő')

3. *Nasim* ('nők')

4. *Nezikin* ('károk')

5. *Kodasim* ('szentségek')

6. *Tohorot* ('tisztaság[ok]')

- 63 traktátus (*maszekhet / maszekhta*, מסכת / מסכתא)

- 525 fejezet
(*perek*, פרק)

- 4224 misna משנה
(kisbetűvel!)

FACTSHEET:

Nasim rend

- Rend (*szeder*): *Nasim* ('nők', a Misna 3. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): 7 traktátus
Jevamot, *Ketubbot,*
Nedarim, *Nazir,*
Gittin, *Szota,* *Kiddusin.*
- Fejezetek száma: 71 fejezet
- Fő témák: családjog (házasság, válás...); fogadalmak
- Tórai forrás, alapszöveg, háttér: lásd az egyes rendeknél.

Nasim rend

1. <i>Jevamot</i>	16 fejezet	<i>jibbum</i> = levirátusi házasság	Deut. 25:5–10
2. <i>Ketubbot</i>	13 fejezet	<i>ketubba</i> = házassági szerződés	(vö. Exod. 22:15-16?)
3. <i>Nedarim</i>	11 fejezet	<i>neder</i> = fogadalom	Num. 30
4. <i>Nazir</i>	9 fejezet	<i>nazir</i> (nazireus)	Num. 6:1–21
5. <i>Gittin</i>	9 fejezet	<i>get</i> = válólevél	Deut. 24:1
6. <i>Szota</i>	9 fejezet	<i>szota</i> (meggyanúsított asszony)	Num. 5:1–31
7. <i>Kiddusin</i>	4 fejezet	<i>kiddusin</i> = eljegyzés	<i>Id. a későbbi diákat</i>

Mi a közös ezekben a témákban?

Misna *Ḥagiga* 1:8

A Moed egyik legrövidebb traktátusa (3 fejezet).
A három zarándokünnep áldozataival, valamint
sok további témával is foglalkozik.

היתר נדרים פורחין באוויר, ואין להן על מה שיסמוכו. הלכות שבת חגיגות ומעילות
כהררים תלויים בשערה, מקרא מועט והלכות מרובות. הדינין והעבודות, הטהרות
והטומאות, והעריות יש להן על מה שיסמוכו. והן הן גופי תורה.

A fogadalmak feloldása (*heter nedarim*) a levegőben szálldosnak, és nincs
mire támaszkodniuk. A szombat, az ünnepi áldozatok (*ḥagigot*) és a szent
célra felajánlott javakból történő lopás (*meilot*) törvényei olyanok, mint egy
**hajszálon függő hegy: kevés a szentírási [alapjuk], de számosak a
törvénye[i]k.** A [polgári és büntető] törvények, a szentélybeli áldozatok, a
tisztaság és tisztátalanság, valamint a tiltott szexuális kapcsolatok törvényei:
ezeknek van mire támaszkodniuk. De mind-mind a Tóra lényegét jelentik.

Levirátusi házasság = sógorházasság

Deut. 25: 5–10

jibbum és *ḥalica*

Károli-fordítás, <http://biblia.biblia.hu/>

Lásd még Rut könyvét is.

5. Ha testvérek laknak együtt, és meghal egy közülök, és nincs annak fia: a megholtak felesége ne menjen ki a háztól idegen férfiúhoz; hanem a **sógora** menjen be hozzá, és **vegye el őt** magának feleségül, és éljen vele **sógorsági házasságban**.
6. És majd az elsőszülött, a kit szülni fog, a megholt testvér nevét kapja, hogy annak neve ki ne töröltessék Izráelből. 7. Hogyha a férfinak nincs kedve elvenni az ő ángyát, menjen el az ő ángya a kapuba a vénekhez, és mondja: Sógorom vonakodik fenntartani az ő testvérének nevét Izráelben, nem akar velem sógorsági házasságban élni. 8. Akkor hívják azt az ő városának vénei, és beszéljenek vele; és ha megáll és ezt mondja: nincs kedvem őt elvenni: 9. Akkor járuljon hozzá az ő ángya a vének szemei előtt, és **húzza le saruját** annak lábáról, és köpjön az arcába, és szóljon, és ezt mondja: Így kell cselekedni azzal a férfival, a ki nem építi az ő testvérének házáat. 10. És „lehúzott sarujú háznép”-nek nevezzék az ő nevét Izráelben.

Ketubba = házassági szerződés hajadonok (és nem hajadonok) „értéke”?

Exod. 22:

16. Ha valaki hajadont csábít el, a ki nincs eljegyezve, és vele hál: **jegyajándékkal** jegyezze azt el magának feleségül.

17. Ha annak atyja nem akarja azt néki adni: annyi **pénzt** adjon, a mennyi a **hajadonok jegyajándéka**.

1. „Jegyajándék” fogalma?
2. Ami pénzben mérhető
3. Hajadonoké más, mint...

Károli-fordítás, <http://biblia.biblia.hu/>

Ezen a „hajszálon” függ az egész zsidó házasságjog???

A ketubba tartalma:

1. Összeg, amelyet válás vagy özvegyé válás esetén a feleség kap.
2. A férj kötelezettségei a feleség felé: legalább étel, ruha, házasélet.
3. A házasságba bevitt vagyon, öröklés, stb.

Rabbénu Gersom (960 k, Metz – 1028, Mainz):

1. A poligámia tilalma
2. Válás csak a feleség beleegyezésével, stb.

Get = válólel

Károli-fordítás, <http://biblia.biblia.hu/>

Deut 24:

1. Ha valaki asszonyt vesz magához, és feleségévé teszi azt, és ha azután nem találja azt kedvére valónak, mivelhogy valami illetlenséget talál benne, és **ír néki váló levelet**, és **kezébe adja** azt annak, és elküldi őt házából;
2. És kimegy az ő házából, és elmegy és más férfiúé lesz;
3. És a második férfiú is meggyűlöli őt, és ír néki váló levelet, és kezébe adja azt, és elküldi őt házából; vagy ha meghal az a második férfi, a ki elvette azt magának feleségül; 4. Az első férje, a ki elküldte őt, nem veheti őt másodszor is magához, hogy feleségévé legyen, minekutána megfertőztetett; mert utálatosság ez az Úr előtt; te pedig ne tedd bűnössé a földet, a melyet az Úr, a te Istened ad néked örökségül.

*A get **írásának** és **átadásának** is vannak szigorú szabályai.*

FACTSHEET:

Kiddusin traktátus

- Rend (*szeder*): *Nasim* ('nők', a Misna 3. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Kiddusin* (a renden belül a 7., utolsó traktátus)
- Fejezetek száma: 4
- Fő téma: eljegyzés
- Tórai forrás: [*utalás*: Deut. 24: 1–2, stb.]
- Érdekesség: A traktátus utolsó misnáit a *jiħud* tilalmával foglalkoznak: egy férfi és egy nő, sőt egy férfi és két nő sem tartózkodhat együtt zárt helyen. Rabbi Jehuda (*mKidd.* 4:14) megtiltja, hogy aggleány egyedül pásztorkodjon, és hogy két aggleány egy takaró alatt aludjon. A bölcsek megengedik.

„Kulturálisan posztulált állapotok”

„A fizikai világ tényei”:

- biológiai anya
- birtoklás
- koszos
- szexuális partner

„Társadalmi/jogi konstrukciók”:

- gondviselő
- tulajdonlás
- rituálisan tisztátalan
- házastárs

*Milyen fizikai tények (mint feltételek) fennállása esetén posztulálja valamely jogi, vallási, fogalmi rendszer az adott konstrukció fennállását?
Például mikor válik adott birtokolt vagyontárgy a tulajdonommá?
Mitől rituálisan tiszta/tisztátalan valami? Mikor érvényes egy házasság?*

„Kulturálisan posztulált állapotok”

„A fizikai világ tényei”:

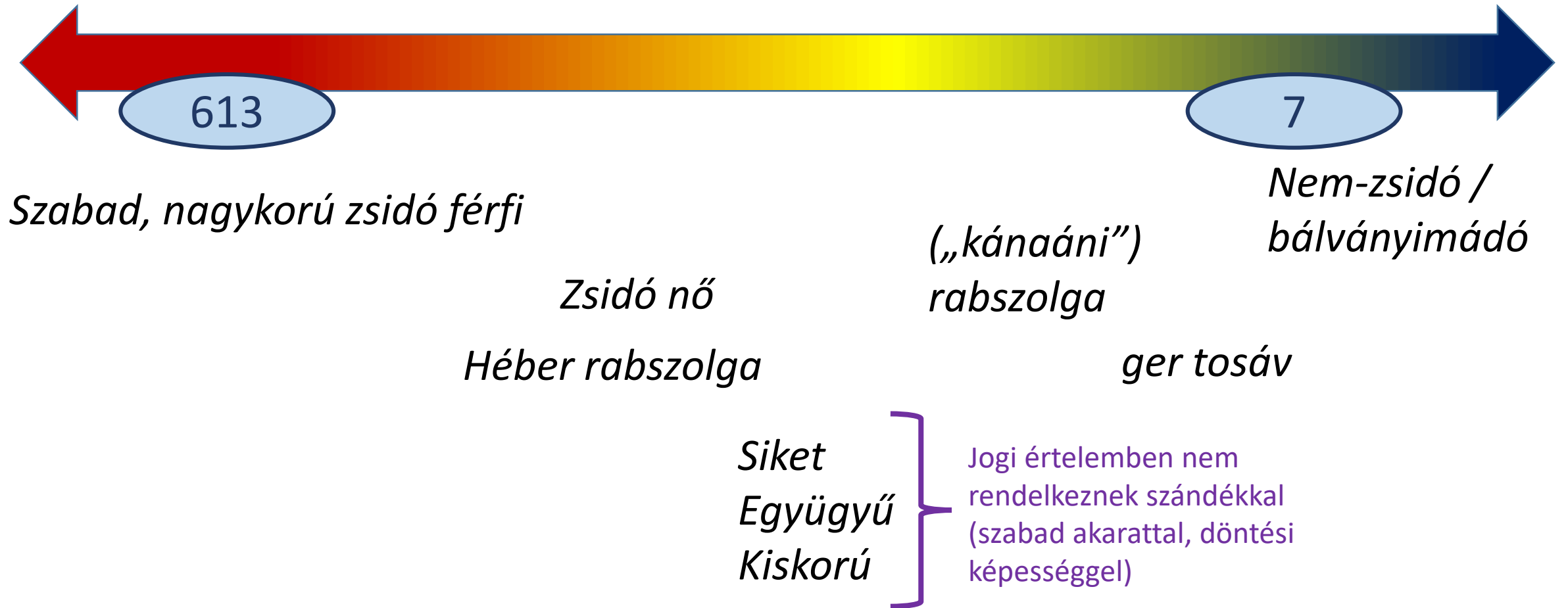
- *sex* = biológiai nem
-
- *Homo sapiens*

„Társadalmi/jogi konstrukciók”:

- *gender* = társadalmi nem
-
- zsidó
  - magyar állampolgár
  - rabszolga

*Egész Nasim rend: kulturálisan posztulált állapotban lévő személyekről szól.
Jogi konstrukciók: hajadon, házas, elvált, özvegy, aguna, javam és jevama;
fogadalmat magára vevő személy (vö. beszédaktus-elmélet), nazir.*

Az egyén lehetséges státuszai

„Noé fiainak hét törvénye”

1. Gyilkosság tilalma
2. Lopás tilalma
3. Bálványimádás tilalma
4. Tiltott szexuális kapcsolatok tilalma
5. Élő állat testrésze fogyasztásának a tilalma
6. Istenkáromlás tilalma
7. Bíraskodási rendszer felállításának a kötelessége

Rabszolgaság

*Megjegyzés: nőkre és gyermekekre további törvények is vonatkoznak. Például:
Exod. 21:7–11: apa eladja lányát.
Ex. 23:12, Lev. 22:11: rabszolga gyermekei.*

Héber rabszolga (*eved ivri*)

- Lev. 25:39: eladja magát zsidónak.
Annyi idő után szabadul, amennyire eladja magát.
  - Lev. 25:47: eladja magát nem zsidónak
(majd zsidóhoz kerül).
  - Exod. 22:2: bét din [rabbinikus bíróság]
eladja a fizetni nem tudó tolvajt.
Exod. 21:2–6: hét év után szabadul.
- + Lev. 25:40:
jovel-évben mindegyik szabadul.

[Kánaáni] rabszolga (*eved [kenaanii]*)

- Lev. 25:44–45
  - Pl. háborúban (Num. 31:26–27;
Deut. 20:10–11)
  - Pl. nem zsidótól vásárolva.
  - Valamint: ld. *mKidd* 1:3.
-
- Nem szabadul (Lev. 25:46), kivéve:
  - Exod. 21:26–27: „testrészt”

Házasság mint jogi konstrukció a halálkhaban

A ketubba tartalma:

1. Összeg, amelyet válás vagy özvegyé válás esetén a feleség kap.
2. A férj kötelezettségei a feleség felé: legalább étel, ruha, házasélet.
3. A házasságba bevitt vagyon, öröklés, stb.

- A házaspár közötti viszony

- A férj *ketubbá*ban (= házasságlevélben) lefektetett kötelezettségei a feleség felé.

- A külvilág felé való viszony

- A feleség nem létesíthet szexuális kapcsolatot más férfival.
- Örökösödés, stb.
- Válás csak *get* (= válólevél) révén.

- Következmény (*nafka mina*):

- A házasság nem „szentség”, hanem szerződéses viszony.
- Házasságon kívül született gyermek „kóser”.
Azonban tiltott szexuális kapcsolatból – így például házasságtörésből = férjezett nővel történő kapcsolatból – született gyermek *mamzer* („fattyú”).

A házasságkötés két fázisa

1. Kiddusin ('eljegyzés')

- Három mód (Kidd. 1:1): (1) pénz, érték átadása; (2) dokumentum; (3) elhálás.
- Eljegyzés megbízott által (ld. *Kidd.* 2. fejezet)
- Feltételes eljegyzés (ld. *Kidd.* 3. fejezet)

2. Nisszuin ('esküvő')

Az ókorban 12 hó (hajadon) vagy 1 hó különbséggel.

Ma egymás után, egyetlen esküvői szertartás keretében.

Érdeemes elolvasni: Jany János, *Klasszikus iszlám jog: Egy jogi kultúra természetrajza* (Gondolat, Budapest, 2006), pp. 306–318.
Kérdés: mi a benyomásuk?

Deut. 24:1–4: *házasság* és *válás*

Hajszálhasogatás? Avagy még egy vékony hajszál, amin a rabbinikus családjog függ.

Deut 24:

1. Ha valaki asszonyt **vesz** magához, és **feleségévé teszi** azt, és ha azután nem találja azt kedvére valónak, mivelhogy valami illetlenséget talál benne, és **ír néki váló levelet**, és **kezébe adja** azt annak, és **elküldi** őt házától;
2. És **kimegy** az ő házából, és elmegy és **más férfiúé lesz**;
3. És a második férfiú is meggyűlöli őt, és **ír néki váló levelet**, és **kezébe adja** azt, és **elküldi** őt házától; vagy ha **meghal** az a második férfi, a ki elvette azt magának feleségül; 4. Az első férje, a ki elküldte őt, nem veheti őt másodszor is magához, hogy feleségévé legyen, minekutána megfertőztetett; mert utálatosság ez az Úr előtt; te pedig ne tedd bűnössé a földet, a melyet az Úr, a te Istened ad néked örökségül.

Kiddusin = „eljegyzés”

*a három mód bibliai forrásai
a Babilóniai Talmud szerint*

1. Pénz

- Deut. 22,13: „Ha valaki feleséget **vesz**, és bemegy hozzá...”
- Deut. 24,1: „Ha valaki asszonyt **vesz** magához, és feleségévé teszi azt...”

„vétél” = pénz által

gezera sava

- mert: Gen. 23,13: „megadom a mezőnek **pénzét**, **vedd** el tőlem”

2. Dokumentum

- Deut. 24,2: „És **kimegy** az ő házából, és elmegy és más férfiú**é lesz**”
a válás és az eljegyzés egyetlen versen belül összekapcsolódik = **hekkes**
ha a válás („kimenetel”) dokumentum (get = válólevél) révén történik, akkor az eljegyzés („más férfié lesz”) is történhet dokumentum (házasságlevél) révén.

3. Elhálás

- Deut. 24:1: „Ha valaki asszonyt vesz magához, és **feleségévé teszi** azt...”

FACTSHEET:

Kodasim rend

• Rend (*szeder*): *Kodasim* ('szentségek', a Misna 5. rendje)

• Traktátus (*maszekhet*): 11 traktátus

Zevaḥim,

Menahot,

Ḥullin,

Bekhorot,

Arakhin,

Temura,

Keritot,

Meila,

Tamid,

Middot,

Kinnim

• Fejezetek száma: 91 fejezet

Azonban *Middot* 6. és 7. fejezete egyes kéziratokban, így a Kaufmann-kéziratban is, egyetlen fejezetként szerepel.

• Fő témák: az áldozatok rendje (rituális vágás, szentély, stb.)

• Tórai forrás, alapszöveg, háttér: általában bőséges, kivéve *Ḥullin*-t.

Az áldozatok fő fajtái – néhány példával

Az áldozat alkalma szerint:

- Állandó áldozatok (*tamid*) és a szentély napi, heti rutinja (pl. színkenyér)
- Naptárhoz kötött áldozatok
  - Szombat, újhold, peszah, savuot, ros hasana, jom kippur, szukkot
  - Speciális áldozatok: peszahi bárány; jom kippuri bak; savuoti két kenyér; ...
- Átmeneti rítushoz kapcsolódó áldozatok
  - Szülő nő, szota, nazir... + betérő (!)
- Gyógyuláshoz vagy rituális megtisztuláshoz kapcsolódó átmeneti rítusok:
  - Leprás; vörös tehén; ...
- Vezeklési / bűnökhöz, vétkekhez kötődő áldozatok
- Opcionális áldozatok, egyéni felajánlások

Az áldozatok fő fajtái – néhány példával

Az áldozat technikai részletei szerint:

• Állatáldozatok

Ki fogyasztja el? Hol és mikor kell elfogyasztani? ... ..

קדשי קדשים
„szentségek
szentsége”

1.	עולה	<i>ola</i>	teljes mértékben elegendő áldozat
2.	חטאת	<i>hatat</i>	kohániták elfogyasztják
3.	אשם	<i>asam</i>	kohániták elfogyasztják
4.	שלמים	<i>selamim</i>	'teljes áldozat'

ezen belül: תודה *toda* 'hálaáldozat'

קדשי קלים
„könnyű
szentségek”

5.	בכור	<i>bekhor</i>	elsőszülött
6.	מעשר בהמה	<i>maaszer behema</i>	állattized
7.	קרבן פסח	<i>korban peszah</i>	peszahi bérány
- az áldozat bemutatója fogyasztja el Jeruzsálemben

Az áldozatbemutatás négy fázisa:

Mennyi, milyen fajta állat, milyen jegyekkel?

1. Az állat levágása
2. A vér felfogása
3. Vér átvitele oltárhoz
4. Vér oltárra hintése

- Terményáldozatok: gabona (liszt/árpa: *omer*, színkenyér, két kenyér...); italáldozatok...

A profántól a szentig: „*ontológiai átalakulások*”

- Profán

→ Profán kontextusban használat, például étel hétköznapi elfogyasztása.

- Szent célra felajánlva

→ Megszűnik a profán világ számára létezni (vö. *tizedek, károkozások alóli mentesség*)

→ Szakrális használat, például szent térben vagy speciális személy általi elfogyasztás.

vö. *maaszer seni*

vö. *teruma*

→ A deszakralizálás, visszaprofanizálás lehetősége?

- Szent célra feláldozva

→ Megszűnik fizikailag létezni.

A „Szent”:

- *Szent tér:* például a Szentély
- [*Szent idő:* például az ünnepek]
- *Személyek:* például vallási specialisták

A Kodasim rend traktátusai

- A bemutatott áldozatok egyes fajtái:

A feláldozott áldozat fajtája szerint (több alkalom is kapcsolódhat ugyanahhoz a „technikához”):

- Állatáldozatok: **Zevaḥim**   állat- és madáráldozatok rendje
- Kinnim**   páros madáráldozatok
- + rituális, de nem áldozati: **Ḥullin**   profán rituális vágás
- Terményáldozatok: **Menaḥot**   gabonaáldozatok

Az áldozat alkalma szerint:

- **Keritot** (כרת *karet* 'kiírtatás')   *karettal* büntethető vétkek akaratlan elkövetői
- **Tamid**   hétköznapi szentélybeli áldozat

- Szentély számára történő felajánlás...   Kiváltás a szent státuszból...   A Szentély...

A *Kodasim* rend traktátusai

- A bemutatott áldozatok egyes fajtái...
- A szentély számára történő felajánlás (*hekdes*)
  - Az entitás (tárgy, állat, épület, személy...) kulturálisan posztulált státusza megváltozik.
- Kilépés a szent státuszból
  - Elsőszülött állatok, emberek kiváltása: ***Bekhorot*** speciális státusz születéstől fogva
  - Felajánlások pénzzel történő kiváltása: ***Arakhin*** 'értékek', vö. Lev. 27.
  - Kiváltás természetben (más állattal): ***Temura*** 'kicserélés'
  - Felajánlott tárgyak jogtalan (profán) használata: ***Meila***
- A Szentély: a Szent tér funkcióját betöltő, szent státuszban lévő épület (vö. *hekdes* ~ *mikdas*)
  - A (második) Szentély méretei: ***Middot***

FACTSHEET: *Hullin traktátus*

- Rend (*szeder*): *Kodasim* ('szentségek', a Misna 5. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Hullin* ('profánságok', a renden belül a 3. traktátus)
- Fejezetek száma: 12
- Fő téma: rituális vágás, a hús kósersága
- Tórai forrás: Vágás kapcsán: vö. Deut. 12:21!
- Érdekesség: A középkori kéziratokban, valamint számos középkori forrásban *Sehitat Hullin* ('A profán [állatok] levágása') címmel hivatkoznak rá. Hagyományosan a rabbivizsga tananyagát képezi.

A kóserság főbb összetevői

1. Tiszta (kóser) és tisztátalan állatfajták (vö. Lev. 11, Deut. 14)
  2. Elhullott állat fogyasztásának tilalma (vö. Lev. 17:15, Deut. 14:21...)
  3. A vér fogyasztásának a tilalma (kisózás) (vö. Lev. 7:26–27; 17:10–14, Deut. 12.)
  4. Tejes és húsos keverésének a tilalma
(*bHul* 115b: Exod. 23:19; 34:26; Deut. 14:21 → főzés, fogyasztás, haszonélvezet)
- + rabbinikus szigorítások: pl. tejes és szárnyas keverésének a tilalma.
  - + rabbinikus tilalmak: pl. kóser bor (vö. bálványimádás); tejes-húsos edények...
  - + kapcsolódik még: pl. peszahi kovászostilalom; szökőín tilalma (Gen. 32:33);
mezőgazd. törvények (*orla, smita, maaszer, hadas...*); edények rituális tisztasága...

Mi az, ami nem számít elhullott állatnak?

Deut. 12:21

כִּי־יִרְחֹק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאֲנֶךָ
אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לְךָ **בְּאֲשֶׁר צִוִּיתִךָ** וְאָכַלְתָּ בְּשַׂעְרֶיךָ בְּכֹל אֶרֶץ נַפְשֶׁךָ:

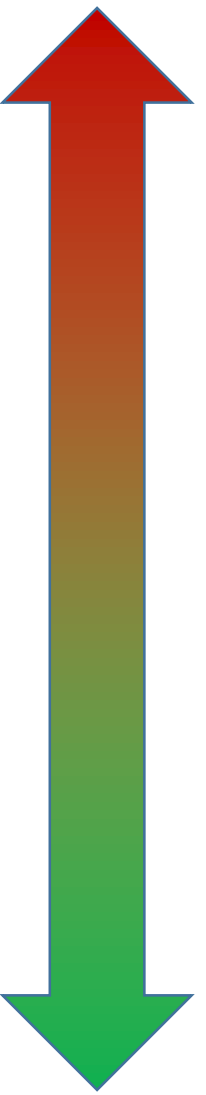
²¹ Ha messze lesz tőled az a hely, amelyet kiválaszt Istened, az ÚR, hogy oda helyezze nevét, akkor is vághatsz marháidból és juhaidból, amelyeket neked adott az ÚR, **ahogy megparancsoltam neked**, és megeheted a lakóhelyeden, amikor csak kívánod.

- A rabbinikus érvelés szerint: bizonyíték a szóbeli tanra, hisz máshol nincs leírva az Írott Tórában a kóser vágás módja. Tehát a kóser vágás:

halakha le-Mose mi-Szinaj 'halákha Mózesnek a Szináj-hegyről': olyan szabály, amelyet Mózes szóban megkapott, de nincs nyoma az írott Tanban.

Halákhikus szabályok spektruma

ISMÉTLÉS

- Az [írott] Tórában explicit formában leírt törvény
- Az [írott] Tórában implicit formában szereplő előírás [„szóbeli tan”]
- *Halakha le-Mose mi-Szinaj* [‘halakha Mózes részére a Szinájról’]
- Bibliai versre „támaszkodó” törvény/szokás (*aszmakhta*)
- Rabbiniikus rendelet
(tórai alap nélkül, de a rabbik tórai alapon nyugvó tekintélyénél fogva)
- „Egész Izraelben elterjedt” szokás (*minhag*)
- Helyi szokás (*minhag*): régió, város, irányzat, zsinagóga, család, egyén

Pl. askenáz / nyugati askenáz / holland askenáz

Modern jelenség. Pl. haszid közösségek.

A kóser vágás

A rabbinikus hagyomány szerint (bSzanh. 59b):

- Az Első Embertől Noéig tilos volt a húsfogyasztás (Gen. 1:29):

„Majd ezt mondta Isten: Nektek adok minden maghozó növényt az egész föld színén, és minden fát, amelynek maghozó gyümölcse van: legyen mindez a ti eledeletek!”

- Noé engedélyt kapott, de élő állat húsa nem fogyasztható (Gen. 9:3–4):

„³Minden, ami csak él és mozog, legyen a ti eledeletek! Nektek adom mindezt éppúgy, mint a zöld növényt. ⁴De ne egyétek a húst az éltető vérrel együtt!”

Vö. noahidák hét törvénye

- Mózes engedélyt kapott a seħita-ra (rituális metszésre) (Deut. 12:21)

A kóser vágás: *kóser metszés + ellenőrzés*

- (Rituálisan tiszta, fogyasztható) élő állat átalakulása élelemmé

➤ Elpusztul: természetes halál (betegség), vadállat, nem kóser metszés...
vagy Kóser metszés: éles, hibátlan kés, egy metszés...

➤ A levágott állat nyelőcsőve, tüdeje betegnek bizonyul...

vagy Az állat fogyasztható (kóser)
[majd: szökőín, stb. eltávolítása, majd a vér eltávolítása sózással]

- Javaslat: a kóser vágás, mint „átmeneti rítus”?

FACTSHEET:

Tohorot rend

- Rend (*szeder*): *Tohorot* ('tisztaság[ok]', a Misna 6. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): 12 traktátus
  - Kelim,* *Oholot,* *Negaim,*
  - Para,* *Tohorot,* *Mikvaot,*
  - Nidda,* *Makhsirin,* *Zavim,*
  - Tevul jom,* *Jadajim,* *Ukcin*
- Fejezetek száma: 126 (!) fejezet
- Fő téma: rituális tisztaság
- Tórai forrás, alapszöveg, háttér: bőséges.

FACTSHEET: *Kelim traktátus*

- Rend (*szeder*): *Tohorot* ('tisztaság[ok]', a Misna 6. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Kelim* ('edények', a renden belül az 1. traktátus)
- Fejezetek száma: 30
- Fő téma: a rituális tisztátalanság formái;
tárolóedények rituális tisztasága
- Tórai források: pl. Lev. 11:29–40 és Num. 31:20.22–23.
- Érdekesség: A Misna leghosszabb traktátusa, eredetileg három egyenlő részre oszthatták. A Toszefta *Kelim*-et ma is fel szokás osztani (*B. kama*, *B. mecia* és *B. batra*).

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- Rituális tisztátalanság: „a szentség ellentéte”, de önmagában *nem bűn*.

- A tisztátalanság fokozatai:

}	• <i>Avi avot ha-tuma</i>	אבי אבות הטומאה	'a tisztátalanság atyáinak atyja' (középkori kifejezés!)	
	• <i>Avot ha-tuma</i>	אבות הטומאה	'a tisztátalanság atyja'	
}	• <i>Rison le-tuma</i>	ראשון לטומאה	'első [szintű] tisztátalanság'	} <i>valad ha-tuma</i> ולד הטומאה 'a tisztátalanság gyermeke'
	• <i>Seni le-tuma</i>	שני לטומאה	'második [szintű] tisztátalanság'	
	• <i>Selisi le-tuma</i>	שלישי לטומאה	'harmadik [szintű] tisztátalanság'	
	• <i>Revii le-tuma</i>	רביעי לטומאה	'negyedik [szintű] tisztátalanság'	

- A tisztátalanság forrása × átvitel módja × tisztátalanság átvevője = átveszi-e?

- Milyen következményekkel jár a tisztátalanság? *A hétköznapi élet legtöbb szférájában nem jár következménnyel, nem kötelező tisztának lenni!*

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

• Átvitel módjai:

- Érintés
- Felemelés / cipelés
- Az árnyékában (térben) való tartózkodás (edény, sátor)
- ...

• A tisztátalanság következményei:

- Tisztátalan pap nem mutathat be áldozatot, nem ehet trumát.
- Tisztátalan áldozat nem mutatható be, tisztátalan truma nem fogyasztható el.
- Tisztátalan nővel való közösülés tilos (*karet* büntetés, de gyermek nem *mamzer*).
- Tisztátalan edényből fogyasztás, stb.

A „kegyesség” gyakori formája a rituálisan tiszta állapotra való önkéntes törekvés.

• A megtisztulás módjai:

Van, amikor tisztulás nem lehetséges. Pl. cserépedényeket össze kell törni.

- Vörös tehén: a holttesttel érintkező személy megtisztítására.
- Rituális megtisztulás vízben. Egyes tisztátalanságok esetén: utána áldozat bemutatása *is*.
- **Mikve** (rituális fürdő) vize: természetes eredetű, min. 40 *szea* térfogatú víz. Személyek (pl. nők, menstruációs időszak végén; betérők) és edények bemeztítése – *ma is*.

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- **Holttest:** *Avi avot ha-tuma* (אבי אבות הטומאה) 'a tisztátalanság atyáinak atyja', középkori kommentátorok által bevezetett kifejezés) — *a halál, mint a tisztátalanság primer forrása.*
- **Avot ha-tuma:** a tisztátalanság eredete, például:
  - *serec* teteme (Lev 11:29-30);
  - emlős teteme (נבלה);
  - ondó;
  - leprás személy;
  - a vörös tehén-szertartásban használt víz;
  - menstruáló nő;
  - aki menstruáló nővel hált;
  - szülő nő;
  - hüvelyi folyásos nő (*zava* זבה);
  - gonorrhoeás (= kankó, tripper) férfi (*zav* זב);
  - aki holttesthez (*avi avot tuma*) ért.
  - egy tárgy, amire egy *zav*, *zava*, stb. ült;
- Ezek tisztátalanná teszik az embert, ha
  - Hozzájuk érünk: pl. *serec*, ondó, aki holttesthez ért... (m*Kel.* 1:1: emeléssel nem)
  - Embert és ruháját, ha emeli: emlőstetem...
  - Érintéssel is, emeléssel is: folyós folyása és ondója és vizelete, menstruációs vér...

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

- *Av tuma* embereket és edényeket tesz tisztátalanná.
→ *rison le-tuma* olyan emberek és eszközök, amelyeket *av tuma* tett tisztátalanná.
- *Valad tuma* ételeket és italokat tesz tisztátalanná.
→ *seni le-tuma* olyan ételek és italok, amelyeket *rison le-tuma* tett tisztátalanná.
- *Seni le-truma* a profán (*ḥol*) világban már nem hat, csak a Szent világában → *selisi le-truma*: olyan *truma* étel v. ital, vagy olyan áldozati ételt vagy ital (*kodes*), amely *seni le-tuma*-hoz ért.
- *Selisi le-truma* csak *kodes*-re ha → *revii le-truma*: olyan *kodes* ételt vagy ital, amely *selisi le-tuma*-hoz ért.

A rituális tisztátalanság alapfogalmai

*Átterjed-e a tisztátalanság (ha megfelelő az átvitel módja)?
Ha igen, mi lesz belőle?*

mire (→) miről (↓)	ember	edény	profán (<i>ḥolin</i>) étel, ital	truma	kodasim
<i>avi avot tuma</i>	<i>av tuma</i>	<i>av tuma</i>	X	X	X
<i>av tuma</i>	<i>rison le-tuma</i>	<i>rison le-tuma</i>	X	X	X
<i>rison le-tuma</i>	X	X	<i>seni le-tuma</i>	<i>seni le-tuma</i>	<i>seni le-tuma</i>
<i>seni le-tuma</i>	X	X	X	<i>selisi le-tuma</i>	<i>selisi le-tuma</i>
<i>selisi le-tuma</i>	X	X	X	X	<i>revii le-tuma</i>

FACTSHEET: *Ukcin traktátus*

- Rend (*szeder*): *Tohorot* ('tisztaság[ok]', a Misna 6. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Ukcin* ('szárak', a renden belül az utolsó, 12.)
- Fejezetek száma: 3
- Fő téma: a növények – gyümölcsök, zöldségek – azon részei, amelyek tisztátalanná válhatnak.
- Tórai források: ?
- Érdekesség: A Misna legutolsó traktátusa.

Ukcin 3,12 – *a legeslegutolsó misna*

Figyeljük meg a
nyelvi mintázatot!

משנה מסכת עוקצין פרק ג משנה יב

אמר ר' יהושע בן לוי עתיד הקדוש ב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות
ועשרה עולמות שנאמ' (משלי ח) **להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא**
אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקדוש ב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל
אלא השלום שנאמר (תהלים כ"ט) **ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:**

Ukcin 3,12 – *a legeslegutolsó misna*

Figyeljük meg a
nyelvi mintázatot!

Azt mondta rabbi Jehosua ben Levi: A Szent-áldassék-Ő részesíteni fog minden egyes igaz embert háromszáztíz világban; mert amint meg van írva (Példabeszédek 8,21): „hogy örökséget adjak az engem szeretőknek, és megtöltsem kincstárukat.”

Azt mondta rabbi Simon ben Halafta: Nem talált a Szent-áldassék-Ő más áldástartó eszközt Izrael számára, mint a békét; mert amint meg van írva: (Zoltárok 29, 11): „Az ÚR erőt ad népének, az ÚR megáldja népét békességgel.”

Kreatív bibliaértelmezés

Példabeszédek 8,21

- Kontextus: „¹Nem kiált-e a bölcsesség, nem hallatja-e szavát az értelem? (...) ¹²Én, a bölcsesség, együtt lakom az okossággal, és nálam van a megfontolt tudás. (...) ²⁰Az igazság ösvényén járok és a törvénynek az útjain, ²¹hogy örökséget adjak az engem szeretőknek, és megtöltsem kincstárukat.”

לְהַנְחִיל אֶהְבֵּי יֵשׁ וְאַצְרֵתֵיהֶם אִמְלָא:

- [hogy] örökül_adni szeretőim[nek] JES és_kincstárukat megtöltöm
- Két kérdés: (1) Mit jelent a JES? (2) Mi az örökül_adni ige tárgya?
- Számértékek: jod = 10, sin = 300 → „310 túlvilág”

Kreatív bibliaértelmezés

Zsoltárok 29,11

- Kontextus: „¹Dávid zsoltára. Magasztaljátok az URat, ti, mennyei lények, magasztaljátok az ÚR dicsőségét és hatalmát! ¹¹Az ÚR erőt ad népének, az ÚR megáldja népét békességgel.”

יְהוָה עֲזָר לְעַמּוֹ יִתֵּן | יְהוָה אֶת-עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

- Kérdés: mi a kapcsolat a vers két fele között? Válasz: „Az Örökkévaló erőt **ad** a népének”. Hogyan tud adni erőt? Úgy, hogy megáldja. Áldást ad át.
- Észrevétel: *ba-salom* két jelentése: (1) 'a béké-vel' (instrumentalis).
(2) 'a béké-ben' (inessivus) → „béke, mint tok az áldás átadása során.”

Viszontlátásra a következő alkalommal!